

МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ
INTERREGIONAL ACADEMY OF PERSONNEL MANAGEMENT

ISSN 2786-7153 (Print)
ISSN 2786-7161 (Online)

**СУЧАСНА МЕДИЦИНА,
ФАРМАЦІЯ
ТА ПСИХОЛОГІЧНЕ ЗДОРОВ'Я**

**MODERN MEDICINE,
PHARMACY
AND PSYCHOLOGICAL HEALTH**

**ВИПУСК 5 (14)
ISSUE 5 (14)**

2023

**Видавничий дім
«Гельветика»
2023**

**Рекомендовано до друку Вченою радою
Міжрегіональної Академії управління персоналом
(протокол № 1 від 9 січня 2024)**

Сучасна медицина, фармація та психологічне здоров'я / [головний редактор Н. Свиридова]. – Київ: Міжрегіональна Академія управління персоналом, 2023. – Випуск 5 (14). – 140 с.

Журнал «Сучасна медицина, фармація та психологічне здоров'я» є науковим рецензованим медичним виданням, в якому здійснюється публікація матеріалів науковців різних рівнів у вигляді наукових статей з метою їх поширення як серед вітчизняних дослідників, так і за кордоном.

Редакційна колегія не обов'язково поділяє позицію, висловлену авторами у статтях, та не несе відповідальності за достовірність наведених даних і посилань.

До 2 вересня 2022 року видання мало назву «Психологічне здоров'я».

**Ідея створення
видання:**

Коляденко Н. В. – д-р мед. наук, доц.,
професор кафедри медичної психології
Інституту медичних та фармацевтичних наук,
Міжрегіональна Академія управління персоналом (Україна).

Головний редактор:

Свиридова Н. К. – д-р мед. наук, проф.,
в.о. директора Інституту медичних
та фармацевтичних наук, Міжрегіональна Академія
управління персоналом (Україна).

Редакційна колегія:

Березнякова Н. Л. – д-р фармацевт. наук, проф., доцент кафедри медичної хімії, Національний фармацевтичний університет (Україна); **Бєленічев І. Ф.** – д-р біол. наук, проф., завідувач кафедри фармакології та медичної рецептури з курсом нормальної фізіології, Запорізький державний медичний університет (Україна); **Горчакова Н. О.** – д-р мед. наук, професор кафедри фармакології, Національний медичний університет імені О. О. Богомольця (Україна); **Головчанська О. Д.** – д-р мед. наук, доц., доцент кафедри стоматології, Національний медичний університет імені О. О. Богомольця (Україна); **Дорошенко А. І.** – канд. фармацевт. наук, асистент кафедри фармакології, Національний медичний університет імені О. О. Богомольця (Україна); **Дорошенко О. М.** – д-р мед. наук, проф., директор Інституту стоматології, Національний університет охорони здоров'я України імені П. Л. Шупика (Україна); **Друзь О. В.** – д-р мед. наук, заслужений лікар України, начальник клініки психіатрії, Національний військово-медичний клінічний центр «Головний військовий клінічний госпіталь», професор кафедри медичної психології Інституту медичних та фармацевтичних наук, Міжрегіональна Академія управління персоналом (Україна); **Живаго Х. С.** – канд. мед. наук, доцент кафедри медичної психології, Міжрегіональна Академія управління персоналом (Україна); **Ільїна Т. В.** – д-р фармацевт. наук, проф., професор кафедри фармакогнозії, Київський медичний університет (Україна); **Карачевський А. Б.** – канд. мед. наук, доц., доцент кафедри загальної, дитячої, судової психіатрії і наркології, Національний університет охорони здоров'я України імені П. Л. Шупика (Україна); **Кірсєв І. В.** – д-р мед. наук, проф., професор кафедри фармакології та фармакотерапії, Національний фармацевтичний університет (Україна); **Мальцев Д. В.** – канд. мед. наук, доц., завідувач лабораторії імунології та молекулярної біології Інституту експериментальної і клінічної медицини, Національний медичний університет імені О. О. Богомольця (Україна); **Михайлов Б. В.** – д-р мед. наук, проф., професор кафедри загальної, дитячої, судової психіатрії і наркології, Національний університет охорони здоров'я України імені П. Л. Шупика (Україна); **Нусейр Мохамед Халед** – д-р мед. наук, проф., завідувач кафедри біохімії, Йорданський університет науки і технологій (Ірбід, Йорданія); **Ольховська А. Б.** – д-р фармацевт. наук, доц., професор кафедри загальної та клінічної фармації, Міжрегіональна Академія управління персоналом (Україна); **Омельянович В. Ю.** – д-р мед. наук, проф., професор кафедри загальної, дитячої, судової психіатрії і наркології, Національний університет охорони здоров'я України імені П. Л. Шупика (Україна); **Панченко О. А.** – д-р мед. наук, генеральний директор, Державний заклад «Науково-практичний медичний реабілітаційно-діагностичний центр Міністерства охорони здоров'я України» (Україна); **Свиридова Н. К.** – д-р мед. наук, проф., завідувач кафедри неврології і рефлексотерапії, Національний університет охорони здоров'я України імені П. Л. Шупика (Україна); **Соловйов О. С.** – д-р мед. наук, д-р фармацевт. наук, проф., професор кафедри загальної і клінічної фармації Інституту медичних та фармацевтичних наук, Міжрегіональна Академія управління персоналом (Україна); **Харченко О. В.** – д-р мед. наук, професор кафедри анатомії, клінічної анатомії, оперативної хірургії, патоморфології та судової медицини Медичного інституту, Чорноморський національний університет імені Петра Могили (Україна); **Черненко І. О.** – канд. мед. наук, ординатор клініки психіатрії, Національний військово-медичний клінічний центр «Головний військовий клінічний госпіталь», доцент кафедри медичної психології Інституту медичних та фармацевтичних наук, Міжрегіональна Академія управління персоналом (Україна); **Черно В. С.** – д-р мед. наук, проф., професор кафедри анатомії, клінічної анатомії, оперативної хірургії, патоморфології та судової медицини Медичного інституту, Чорноморський національний університет імені Петра Могили (Україна); **Чопчик В. Д.** – д-р мед. наук, доц., професор кафедри стоматології, Національний медичний університет імені О. О. Богомольця (Україна).

*Свідчення про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації
«Сучасна медицина, фармація та психологічне здоров'я» Серія КВ № 25296-15236ПР від 02.09.2022 р.*

«Сучасна медицина, фармація та психологічне здоров'я» включено до Переліку наукових фахових видань України (категорія «Б») відповідно до Наказу МОН України № 530 від 6 червня 2022 року (додаток 2), Наказу МОН України № 1166 від 23 грудня 2022 року (додаток 3) та Наказу МОН України № 491 від 27 квітня 2023 року (додаток 3). Спеціальності: 225 – Медична психологія, 226 – Фармація, промислова фармація, 221 – Стоматологія, 222 – Медицина.

Усі електронні версії статей журналу оприлюднюються на офіційній сторінці видання
<http://journals.maup.com.ua/index.php/psych-health>

Статті у виданні перевірені на наявність плагіату за допомогою програмного забезпечення
StrikePlagiarism.com від польської компанії Plagiat.pl.

© Міжрегіональна Академія управління персоналом, 2023
© Автори статей, 2023

ЗМІСТ

МЕДИЦИНА

Nataliia ALEKSYEYENKO, Vitalii ANDRIYCHUK

COMPARATIVE CHARACTERISTICS OF CHANGES WITHIN SOMATOTYPE COMPONENTS OF YOUNG PEOPLE (RURAL AND CITY RESIDENTS) DURING STUDYING IN A HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTION8

Taras GUSEV, Natalia SVYRYDOVA, Igor MARTSENIUK, Yaroslav SIBIRYAKIN, Gennadii CHUPRYNA, Vitaly SEREDA

REFLEXOTHERAPY ACCORDING TO THE "BALANCE OF HEXAGRAMS" METHOD IN THE COMPLEX REHABILITATION OF DISEASES WITH PAIN SYNDROME14

Любов ДЕНИСЮК

АНАЛІЗ ТЕНДЕНЦІЙ КАДРОВОГО ТА РЕСУРСНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАДАННЯ ОФТАЛЬМОЛОГІЧНОЇ ДОПОМОГИ НАСЕЛЕННЮ УКРАЇНИ20

Igor MARTSENIUK, Natalia SVYRYDOVA, Taras GUSEV, Yaroslav SIBIRYAKIN, Gennadii CHUPRYNA

APPLICATION OF REFLEXOTHERAPY ACCORDING TO THE "HEXAGRAM BALANCING" METHOD IN THE COMBINED REHABILITATION OF DISEASES OF THE RESPIRATORY SYSTEM WITH PSYCHOEMOTIONAL DISORDERS25

Олена ОЛІЙНІЧЕНКО, Юрій ЧОМОЛЯК

ВВЕДЕННЯ В КЛІНІЧНУ ПРАКТИКУ УКРАЇНИ ПОЄДНАНОГО ПЕТ-КТ ДОСЛІДЖЕННЯ ДЛЯ ДІАГНОСТИКИ ФАРМКОРЕЗИСТЕНТНИХ ЕПІЛЕПСІЙ У ДІТЕЙ30

Микола РУДЕНКО

АНАЛІЗ ГЕМОДИНАМІКИ ПІД ЧАС КУЛЬОВОГО ПОРАНЕННЯ ЖИВОТА: ВІДОБРАЖЕННЯ РЕАКЦІЇ НА ТРАВМУ ПРОТЯГОМ ПЕРШИХ 90 ХВИЛИН37

Natalia SVYRYDOVA, Gennadii CHUPRYNA, Vitaly SEREDA, Volodymyr KRASNOV, Volodymyr NOVOSHYTSKY

REFLEXOTHERAPY IN THE COMPLEX REHABILITATION OF FACIAL NEUROPATHY42

Vitaly SEREDA, Natalia SVYRYDOVA, Taras GUSEV

THE USE OF REFLEXOLOGY ACCORDING TO THE "BALANCING HEXAGRAMS" TECHNIQUE IN THE COMPLEX REHABILITATION OF ARTHROPATHIES47

Gennadii CHUPRYNA, Taras GUSEV, Igor MARTSENIUK, Yaroslav SIBIRYAKIN, Natalia SVYRYDOVA, Vitaly SEREDA

CONDUCT OF THE SEMINAR CLASS "FUNDAMENTALS OF TRADITIONAL PULSE DIAGNOSTICS" IN THE REFLEXOTHERAPY CYCLE FOR STUDENTS IN THE SPECIALTY 227 "THERAPY AND REHABILITATION"52

Gennadii CHUPRYNA, Taras GUSEV, Igor MARTSENIUK, Yaroslav SIBIRYAKIN, Natalia SVYRYDOVA, Vitaly SEREDA

CONDUCT OF SEMINAR COURSE "BASES OF TRADITIONAL DIAGNOSTICS FOR THE USE OF ACUPUNCTURE METHODS" IN THE REFLEXOTHERAPY CYCLE FOR STUDENTS IN THE SPECIALTY 227 "THERAPY AND REHABILITATION"56

Gennadii CHUPRYNA, Taras GUSEV, Igor MARTSENIUK, Yaroslav SIBIRYAKIN, Natalia SVYRYDOVA, Vitaly SEREDA

CONDUCT OF SEMINAR COURSE "MULTIDISCIPLINARY APPROACH USING METHODS OF COMPILING ACUPUNCTURE PRESCRIPTIONS" IN THE CYCLE ON REFLEXOTHERAPY FOR STUDENTS IN THE SPECIALTY 227 "THERAPY AND REHABILITATION"62

Gennadii CHUPRYNA, Natalia SVYRYDOVA, Taras GUSEV, Igor MARTSENIUK, Yaroslav SIBIRYAKIN, Vitaly SEREDA

APPLICATION OF REFLEXOTHERAPY ACCORDING TO THE METHOD OF "BALANCING HEXAGRAMS" IN COMPLEX REHABILITATION OF NEUROPATHY OF THE RADIAL NERVE67

СТОМАТОЛОГІЯ

Мирослав ГОНЧАРУК-ХОМИН, Ігор ТУКАЛО, Степан ШЕВЕРЯ, Юрій РАК, Артур ЛЯХ ДОСВІД ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДУ ФОТОГРАММЕТРІЇ В СУЧАСНІЙ ІМПЛАНТОЛОГІЧНІЙ ПРАКТИЦІ (ОГЛЯД ЛІТЕРАТУРИ).....	72
Семен ГОРЗОВ, Наталія ЖЕРО, Віталія ГОРЗОВ РОЛЬ ТРЕТІХ МОЛЯРІВ У РОЗВИТКУ СКУПЧЕНОСТІ ЗУБІВ НА НИЖНІЙ ЩЕЛЕПІ: АНАЛІЗ ДОСТУПНИХ ДОКАЗІВ ЗА ДАНИМИ СИСТЕМАТИЧНИХ ОГЛЯДІВ	81
Володимир МЕЛЬНИК, Любов БІЛИЩУК, Катерина ЗОМБОР, Мілан ІЗАЙ, Софія МЕЛЬНИК ОБІЗНАНІСТЬ ІЗ ПИТАНЬ ВИКОРИСТАННЯ ЗУБНОЇ НИТКИ СЕРЕД СТУДЕНТІВ-СТОМАТОЛОГІВ І ЛІКАРІВ-ІНТЕРНІВ	88
Юліанна МОШАК, Євген КОСТЕНКО, Мирослав ГОНЧАРУК-ХОМИН, Василь БЕЗЕГА ПРОБЛЕМАТИКА РЕАЛІЗАЦІЇ МЕТОДІВ ДЕНТАЛЬНОЇ ІДЕНТИФІКАЦІЇ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ В УКРАЇНІ: АНАЛІЗ СТАНДАРТУ НАТО STANAG 2464 AMEDP-3.1. “MILITARY FORENSIC DENTAL IDENTIFICATION”	95
Олександр Удод, Ігор МОРОЗ ЛАБОРАТОРНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ МІЦНОСТІ АДГЕЗИВНОГО ЗВ'ЯЗКУ ФОТОКОМПОЗИЦІЙНОГО МАТЕРІАЛУ З ЕМАЛІОЮ ЗУБІВ	102
Вікторія ХАЛЕЦЬКА, Олександра КОМАРИЦЯ СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА МЕТОДИ ВСТАНОВЛЕННЯ ЗУБНИХ ІМПЛАНТІВ	108

МЕДИЧНА ПСИХОЛОГІЯ

Ніна БАКУРІДЗЕ, Іван КЛИМЕНКО, Андрій КУЛЬМАТИЦЬКИЙ КЛІНІКО-ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ СТАНУ ПІСЛЯ ЧЕРЕПНО-МОЗКОВОЇ ТРАВМИ ТА ПІДХОДИ ДО ЇХ КОМПЛЕКСНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ	114
Аліна САЛЬНИКОВА АЛЕКСИТИМІЯ ЯК ПРЕДИКТОР ВИСОКОЇ ВІРОГІДНОСТІ ВИНИКНЕННЯ ЛУДОМАНІЇ	122

ФАРМАЦІЯ, ПРОМИСЛОВА ФАРМАЦІЯ

Оксана КРИЩИК ОБҐРУНТУВАННЯ СКЛАДУ КОМБІНОВАНОГО РОСЛИННОГО ГІПОГЛІКЕМІЧНОГО ЗАСОБУ	129
---	-----

УДК 615.814.1

DOI <https://doi.org/10.32689/2663-0672-2023-5-10>

Gennadii CHUPRYNA

Doctor of Medical Sciences, Professor at the Department of General Medical Disciplines, Interregional Academy of Personnel Management, 2, Frometivska St, Kyiv, Ukraine, postal code 02000 (gen7chupryna@gmail.com)

Taras GUSEV

Candidate of Science of Physical Education and Sport, Associate Professor, Head of the Department of Physical Education, Interregional Academy of Personnel Management, 2, Frometivska St, Kyiv, Ukraine, postal code 02000 (tpg197@ukr.net)

Igor MARTSENIUK

Candidate of Science of Physical Education and Sport, Associate Professor at the Department of Physical Therapy and Occupational Therapy of the National University of Physical Education and Sports of Ukraine, 1, Fizkultury St, Kyiv, Ukraine, postal code 03150 (marceniuki@gmail.com)

Yaroslav SIBIRYAKIN

Postgraduate student at the Department of Physical Therapy and Occupational Therapy of the National University of Physical Education and Sports of Ukraine, 1, Fizkultury St, Kyiv, Ukraine, postal code 03150 (subirakin@gmail.com)

Natalia SVYRYDOVA

Doctor of Medical Sciences, Professor, Director of the Institute of Medical and Pharmaceutical Sciences, Interregional Academy of Personnel Management, 2, Frometivska St, Kyiv, Ukraine, postal code 02000 (natalia.svyrydova@gmail.com)

Vitaly SEREDA

Candidate of Medical Sciences, Head of the Department of General Medical Disciplines, Interregional Academy of Personnel Management, 2, Frometivska St, Kyiv, Ukraine, postal code 02000 (servit1967@gmail.com)

Геннадій ЧУПРИНА

доктор медичних наук, професор кафедри загальномедичних дисциплін, Міжрегіональна академія управління персоналом, вул. Фрометівська, 2, м. Київ, Україна, індекс 02000 (gen7chupryna@gmail.com)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1351-015X>

Тарас ГУСЄВ

кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент, завідувач кафедри фізичного виховання, Міжрегіональна академія управління персоналом, вул. Фрометівська, 2, м. Київ, Україна, індекс 02000 (tpg197@ukr.net)

ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-1659-8631>

Ігор МАРЦЕНЮК

кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент кафедри фізичної терапії та ерготерапії Національного університету фізичного виховання і спорту України, вул. Фізкультури, 1, м. Київ, Україна, індекс 03150 (marceniuki@gmail.com)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8505-6019>

Ярослав СИБІРЯКІН

аспірант кафедри фізичної терапії та ерготерапії Національного університету фізичного виховання і спорту України, вул. Фізкультури, 1, м. Київ, Україна, індекс 03150 (subirakin@gmail.com)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5758-1577>

Наталія СВИРИДОВА

доктор медичних наук, професор, директор Інституту медичних та фармацевтичних наук, Міжрегіональна академія управління персоналом, вул. Фрометівська, 2, м. Київ, Україна, індекс 02000 (natalia.svyrydova@gmail.com)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2166-5904>

Віталій СЕРЕДА

кандидат медичних наук, завідувач кафедри загальномедичних дисциплін, Міжрегіональна академія управління персоналом, вул. Фрометівська, 2, м. Київ, Україна, індекс 02000 (servit1967@gmail.com)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2498-0333>

Bibliographic description of the article: Chupryna, G., Gusev, T., Martsenyuk, I., Sibiryakin, Y., Svyrydova, N., Sereda, V. (2023). Provedennya seminarського zanyattya "Osnovy tradytsiynoi diagnostyky dlya vykorystannya metodiv akupunktury" na tsykli z refleksoterapii u studentiv za spetsialnysyu 227 "Terapiya ta reabilitatsiya" [Conduct of seminar course "Bases of traditional diagnostics for the use of acupuncture methods" in the reflexotherapy cycle for students in the specialty 227 "Therapy and rehabilitation"] *Suchasna medytsyna, farmatsiia ta psykhologichne zdorovia – Modern medicine, pharmacy and psychological health*, 5 (14), 56–61. DOI: <https://doi.org/10.32689/2663-0672-2023-5-10>

Бібліографічний опис статті: Чуприна Г., Гусев Т., Марценюк І., Сибірякін Я., Свиридова Н., Середа В. Проведення семінарського заняття «Основи традиційної діагностики для використання методів акупунктури» на циклі з рефлексотерапії у студентів за спеціальністю 227 «Терапія та реабілітація». *Сучасна медицина, фармація та психологічне здоров'я* 2023. Вип. 5 (14). С. 56–61. DOI: <https://doi.org/10.32689/2663-0672-2023-5-10>

CONDUCT OF SEMINAR COURSE "BASES OF TRADITIONAL DIAGNOSTICS FOR THE USE OF ACUPUNCTURE METHODS" IN THE REFLEXOTHERAPY CYCLE FOR STUDENTS IN THE SPECIALTY 227 "THERAPY AND REHABILITATION"

Abstract. This article is devoted to the methodology of conducting a seminar class "Fundamentals of traditional diagnostics" of the educational discipline of reflexology for students in the specialty 227 "Therapy and rehabilitation". It provides data on syndromic acupuncture diagnostics, traditional pulse diagnostics, and traditional tongue diagnostics.

Purpose. Consider the features of using syndromic acupuncture diagnostics, traditional pulse diagnostics, traditional tongue diagnostics, which may find application in the practice of future physical therapists, occupational therapists.

Scientific novelty. For the first time in our country, the method of conducting a seminar class "Fundamentals of traditional diagnostics for the use of acupuncture methods" is being considered in the cycle of reflexotherapy for students in the specialty 227 "Therapy and rehabilitation".

Methods. We consider the features of the use of syndromic acupuncture diagnostics, traditional pulse diagnostics, and traditional tongue diagnostics, which may find application in the practice of future physical therapists and occupational therapists.

Results. As a result of the seminar class "Fundamentals of traditional diagnostics for the use of acupuncture methods" of the educational discipline of reflexology, students of the specialty 227 "Therapy and rehabilitation" will develop the skills of syndromic acupuncture diagnostics, traditional pulse diagnostics, traditional tongue diagnostics, which can be used in practice of future physical therapists, occupational therapists.

Conclusions. It is expedient to conduct a seminar class "Fundamentals of traditional diagnostics for the use of acupuncture methods" of the educational discipline of reflexology for students in the specialty 227 "Therapy and rehabilitation", which can provide an additional diagnostic approach in the diagnosis of diseases in the work of future physical therapists, occupational therapists.

Key words: rehabilitation, reflexotherapy, seminar class "Fundamentals of traditional diagnostics for the use of acupuncture methods", training of students in specialty 227 "Therapy and rehabilitation".

ПРОВЕДЕННЯ СЕМІНАРСЬКОГО ЗАНЯТТЯ «ОСНОВИ ТРАДИЦІЙНОЇ ДІАГНОСТИКИ ДЛЯ ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДІВ АКУПUNKТУРИ» НА ЦИКЛІ З РЕФЛЕКСОТЕРАПІЇ У СТУДЕНТІВ ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ 227 «ТЕРАПІЯ ТА РЕАБІЛІТАЦІЯ»

Анотація. Ця стаття присвячена методології проведення семінарського заняття «Основи традиційної діагностики» навчальної дисципліни рефлексотерапії у студентів за спеціальністю 227 «Терапія та реабілітація». В ній наведено дані про синдромальну акупунктурну діагностику, традиційну діагностику по пульсу, традиційну діагностику по язичку.

Мета. Розглянути особливості використання синдромальної акупунктурної діагностики, традиційної діагностики по пульсу, традиційної діагностики по язичку, що можуть знайти застосування у практиці майбутніх фізичних терапевтів, ерготерапевтів.

Наукова новизна. Вперше в нашій країні розглядається методика проведення семінарського заняття «Основи традиційної діагностики для використання методів акупунктури» на циклі з рефлексотерапії у студентів за спеціальністю 227 «Терапія та реабілітація».

Методи. Ми розглядаємо особливості використання синдромальної акупунктурної діагностики, традиційної діагностики по пульсу, традиційної діагностики по язичку, що можуть знайти застосування у практиці майбутніх фізичних терапевтів, ерготерапевтів.

Результати. В результаті проведення семінарського заняття «Основи традиційної діагностики для використання методів акупунктури» навчальної дисципліни рефлексотерапії у студентів за спеціальністю 227 «Терапія та реабілітація» з'являться навички синдромальної акупунктурної діагностики, традиційної діагностики по пульсу, традиційної діагностики по язичку, що можуть знайти застосування у практиці майбутніх фізичних терапевтів, ерготерапевтів.

Висновки. Доцільно провести семінарське заняття «Основи традиційної діагностики для використання методів акупунктури» навчальної дисципліни рефлексотерапії у студентів за спеціальністю 227 «Терапія та реабілітація», що може дати додатковий діагностичний підхід при діагностиці захворювань у роботі майбутніх фізичних терапевтів, ерготерапевтів.

Ключові слова: реабілітація, рефлексотерапія, семінарське заняття «Основи традиційної діагностики для використання методів акупунктури», підготовка студентів за спеціальністю 227 «Терапія та реабілітація».

Topicality. An important predictor of the effective use of reflexology methods as part of the complex treatment of patients with any diagnosis is an individual approach to treatment based on the differentiated preparation of acupuncture prescriptions depending on the diagnostic data obtained on the basis of modern scientific knowledge and ideas of traditional Chinese medicine.

In order to analyze the patient's symptoms from the standpoint of traditional Chinese medicine, as well as to improve the effectiveness of reflexology methods in each patient, syndromic acupuncture diagnostics, traditional pulse diagnostics, and traditional tongue diagnostics are performed [3; 4].

The method of syndromic acupuncture diagnostics consists in the analysis of complaints and data of objective examination of patients, in addition, traditional diagnostics by pulse and traditional diagnostics by tongue are carried out according to the ideas of traditional Chinese medicine [1; 2; 3; 4].

Let's take a look at the data of acupuncture diagnostics; which we performed in patients with multiple sclerosis [7; 8; 9; 10; 11].

Presentation of the main material. 216 patients (75 men and 141 women) aged 21 to 62 years (average 39.9 ± 9.7) with a diagnosis of multiple sclerosis according to the McDonald criteria (2005; 2010) with different forms of course (remitting and progressive) were examined. With a degree of disability from 1 to 5.5 points according to the EDSS with and without concomitant diseases. The comparison group consisted of 157 people (70 men and 87 women), including 34 patients with the consequences of acute diffuse encephalomyelitis, as well as 123 practically healthy people, whose average age was 38.5 ± 6.2 and 35.3 ± 10.1 years, respectively.

A retrospective analysis of 115 disease histories of patients with multiple sclerosis and 115 disease histories of patients with acute diffuse encephalomyelitis was also conducted to determine the most characteristic symptoms of damage to the nervous system in both diseases, risk factors for the development of multiple sclerosis, and the nature of concomitant pathology. All patients with multiple sclerosis were analyzed for comorbidity, depending on the presence or absence of comorbid pathology.

All patients with multiple sclerosis were divided into two groups:

- I group – 109 (50.5%) patients without concomitant diseases;
- II group – 107 (49.5%) patients with concomitant diseases.

The II group consisted of 107 patients with multiple sclerosis, who at the time of the examination had a clinically significant comorbid pathology, data on which were revealed through a detailed survey of patients regarding concomitant diseases, during an objective

examination and analysis of medical documentation. At the same time, in the group with comorbidities, 40 (18.5%) patients with multiple sclerosis had one comorbidity, 27 (12.5%) – two comorbidities, 21 (9.7%) – three comorbidities, and 19 (8, 8%) – four or more concomitant diseases.

The clinical condition of the patients was described in accordance with the FS scale, and degree of severity of neurological deficit – based on research data on the EDSS scale [6].

According to the assessment of the research data on the EDSS scale, a mild degree of severity (0–2.5 points) occurred in 101 (46.8%) of the examined patients with multiple sclerosis, an average degree (3.0–5.5 points) – in 115 (53.2%) patients with multiple sclerosis, and patients with a severe degree of multiple sclerosis according to the exclusion criteria were not included in the study group. The average score according to the EDSS score was 3.8 ± 1.3 in the examined patients with multiple sclerosis (table 1).

Table 1

General clinical characteristics of the severity and forms of the course of multiple sclerosis in the examined patients of the general sample

No	Indicator	Patients with multiple sclerosis were examined (n = 216)
1.	Degree of disability for the EDSS scale, points (m $\pm$ CB): light average severe group average:	46,8% 53,2% – $3,8 \pm 1,3$
Type of course of multiple sclerosis (%)		
2.	Remitting Relapsing-remitting multiple sclerosis Relapsing-progressive multiple sclerosis	64,4% 42,6% 21,8%
3.	Progressive Primary progressive multiple sclerosis Secondary progressive multiple sclerosis	33,6% 20,8% 14,8%

When conducting syndromic acupuncture diagnostics according to the ideas of traditional Chinese medicine, all examined (216, 100%) patients with multiple sclerosis were diagnosed with three dominant syndromes of traditional Chinese medicine, which were identified as the main ones: "Spleen CHI deficiency" (group I – 37, 33.9% of patients; group II – 45, 45.1%), "INF deficiency of the liver and kidneys" (group I – 39, 35.8% of patients; group II – 30, 28.0%), "Stagnation CHI of the liver" (group I – 33, 30.3% of patients,

group II – 32, 29.9%), (table 2). Thus, in group II, in comparison with group I, there were significantly more patients with the syndrome of traditional Chinese medicine “Deficiency of CHI of the spleen” ($p < 0.05$), significantly less frequently – with the syndrome of traditional Chinese medicine “YIN deficiency of the liver and kidneys” ($p < 0.05$) and relatively evenly – with the syndrome of traditional Chinese medicine “Congestion of the liver” ($p > 0.05$) (table 2).

Table 2

Analysis of the prevalence of the main syndromes of traditional Chinese medicine in patients with multiple sclerosis

Syndromes of traditional Chinese medicine in patients with multiple sclerosis		I group, %	II group, %	Total, %
The main ones	"Spleen CHI deficiency"	33,9%	42,2%*	38,0%
	"YIN deficiency of the liver and kidneys"	35,8%*	28,0%	31,9%
	"Congestion CHI liver"	30,3%	29,9%	30,1%

Note: * $p < 0.05$ is the level of significance of differences in the prevalence of the main syndromes of traditional Chinese medicine in comparison between groups I and II.

The nature of the influence of the syndromes of traditional Chinese medicine on the course of the main neurological manifestations of multiple sclerosis is shown in table 3.

Among the clinical neurological symptoms of the syndrome of traditional Chinese medicine “Spleen CHI deficiency” in multiple sclerosis patients of both groups were: muscle weakness in the limbs (95.1%), mainly

in the form of paraparesis (30.5%) and tetraparesis (26.8%), muscle hypotonia (51.2%), numbness in the distal parts of the limbs with an objective disturbance of sensitivity (65.9%), fatigue (58.5%), depression (52.4%), daytime sleepiness (41.5%); among general clinical manifestations – decreased appetite (76.8%), periodic spasmodic pain in the epigastrium (58.5%), pale skin color (62.1%), tendency to flatulence and loose stools (59.8%); tendency to lose weight (47.5%), visceroptosis (30.5%). During pulse diagnostics, a slow (81.7%) and weak (76.8%) pulse was mostly determined. During tongue diagnosis, the tongue was mostly pale in color (86.5%) with a thin white coating.

Among the clinical neurological symptoms of the syndrome of traditional Chinese medicine “Spleen CHI deficiency” in multiple sclerosis patients of both groups were: muscle weakness in the limbs (95.1%), mainly in the form of paraparesis (30.5%) and tetraparesis (26.8%), muscle hypotonia (51.2%), numbness in the distal parts of the limbs with an objective disturbance of sensitivity (65.9%), fatigue (58.5%), depression (52.4%), daytime sleepiness (41.5%); among general clinical manifestations – decreased appetite (76.8%), periodic spasmodic pain in the epigastrium (58.5%), pale skin color (62.1%), tendency to flatulence and loose stools (59.8%); tendency to lose weight (47.5%), visceroptosis (30.5%). During pulse diagnostics, a slow (81.7%) and weak (76.8%) pulse was mostly determined. During tongue diagnosis, the tongue was mostly pale in color (86.5%) with a thin white coating.

Among the clinical neurological symptoms of the syndrome of traditional Chinese medicine “YIN deficiency of the liver and kidneys” in patients with multiple sclerosis of both groups, there were mainly

Table 3

The nature of the influence of the main syndromes of traditional Chinese medicine on the course of neurological manifestations of multiple sclerosis

Nature of clinical neurological symptoms of multiple sclerosis		Data of syndromal acupuncture diagnostics according to the concepts of traditional Chinese medicine (main syndromes) in patients with multiple sclerosis (n = 216)			
		“Spleen CHI deficiency” (n = 82)	“YIN deficiency of the liver and kidneys” (n = 69)	“Congestion CHI liver” (n = 65)	Total
Violation of muscle tone	missing	17,6%*	9,3%*	–	26,9%
	hypertension	–	19,0%*	20,8%*	39,8%
	hypotension	19,4%*	18,7%	3,7%	24,1%
	dystonia	0,9%	2,3%	5,6%*	9,3%
Form of central paresis	missing	2,8%	3,7%	5,1%	11,6%
	monoparesis	8,3%*	4,2%	3,2%	15,7%
	paraparesis	11,6%	19,4%*	10,7%	41,7%
	hemiparesis	3,2%	0,9%	5,6%*	8,8%
	triparesis	1,9%	0,05%	2,8%	7,4%
	tetraparesis	10,2%*	3,2%	2,8%	16,2%

Примітка: * – рівень значущості відмінностей показників поширення основних синдромів традиційної Китайської медицини у загальній вибірці хворих на розсіяний склероз, $p < 0,05$.

muscle-tonic, vestibulo-ataxic, oculomotor and visual symptoms: muscle weakness in the limbs (87.0%), mainly in the form of paraparesis (60.9%), muscle spasticity (59.4%), staggering when walking (82.6%), dizziness (76.8%), dizziness (71.0%), noise in the ears and in the head (62.3%), periodic appearance of a "veil" before the eyes, impaired clarity of focus, diplopia (81.1%), impaired visual acuity (75.4%), impaired color perception (46, 4%); among general clinical manifestations – psychological symptoms (92.8%), tachycardia (88.4%), irritability (85.5%), frequent flushes of blood to the face (84.0%), chronic constipation (44.9%), periodic spasmodic pains in the right hypochondrium (53.6%), dysmenorrhea in women (37.7%). When conducting a pulse diagnosis, fast (88.4%) and filamentous (73.9%) pulses were mainly determined. During tongue diagnosis, the tongue was mostly red with a reduced amount of plaque (79.7%).

Among the clinical neurological symptoms of the syndrome of traditional Chinese medicine "Congestion of the liver" in patients with multiple sclerosis of both groups, there was mainly muscle weakness in the limbs (81.5%), mainly in the form of paraparesis (35.9%) and hemiparesis (16.9%), muscle spasticity (69.2%), vagotonia with a subjective feeling of coldness in the hands and feet, which was confirmed by objective examination (86.1%) and a tendency to bradycardia (83.1%), dysesthesias, paresthesias and pains of various localization (80.0%), significant emotional lability with rapid and frequent transitions from irritability to depression (76.9%), sleep disturbances (69.2%); among the general clinical manifestations – a decrease in appetite (75.4%), frequent belching of air (69.2%), a feeling of discomfort in the throat associated with a subjective feeling of a foreign body in the pharynx (58.5%); feeling of heaviness and discomfort in the costal and subcostal area on the right (72.3%), dysmenorrhea with the presence of premenstrual syndrome in women (47.7%). During the pulse diagnosis, a slow (83.1%) and intense (78.5%) pulse was mostly determined. When diagnosing the tongue, the tongue was mostly dark red, with burgundy or purple spots, covered with a thin layer of white plaque (73.9%). Among the clinical neurological symptoms of the syndrome of traditional Chinese medicine "Congestion of the liver" in patients with multiple sclerosis of both groups, there was mainly muscle weakness in the limbs (81.5%), mainly in the form of paraparesis (35.9%) and hemiparesis (16.9%), muscle spasticity (69.2%), vagotonia with a subjective feeling of coldness in the hands and feet, which was confirmed by objective examination (86.1%) and a tendency to

bradycardia (83.1%), dysesthesias, paresthesias and pains of various localization (80.0%), significant emotional lability with rapid and frequent transitions from irritability to depression (76.9%), sleep disturbances (69.2%); among the general clinical manifestations – a decrease in appetite (75.4%), frequent belching of air (69.2%), a feeling of discomfort in the throat associated with a subjective feeling of a foreign body in the pharynx (58.5%); feeling of heaviness and discomfort in the costal and subcostal area on the right (72.3%), dysmenorrhea with the presence of premenstrual syndrome in women (47.7%). During the pulse diagnosis, a slow (83.1%) and intense (78.5%) pulse was mostly determined. When diagnosing the tongue, the tongue was mostly dark red, with burgundy or purple spots, covered with a thin layer of white plaque (73.9%).

Thus, the use of syndromic acupuncture diagnostics in patients with multiple sclerosis showed that the general sample was dominated by the syndromes of traditional Chinese medicine, which were due to the involvement of the organs of the digestive system in the pathological process, that 28 patients of the II group manifested gastroenterological comorbidity, and the rest of the patients had subclinical, or was not diagnosed. Among the movement disorders in the presence of the syndrome of traditional Chinese medicine "Spleen OR deficiency", in contrast to other syndromes of traditional Chinese medicine, tetraparesis ($p < 0.05$), monoparesis ($p < 0.05$) and muscle hypotonia ($p < 0.05$), while muscle spasticity was absent at all; in the case of the presence of the syndrome of traditional Chinese medicine "YIN deficiency of the liver and kidneys" – lower paraparesis was significantly more common ($p < 0.05$); in the case of the presence of TCM syndrome "Congestion of the liver" – hemiparesis ($p < 0.05$) and muscle dystonia ($p < 0.05$) were significantly more common, while there were no patients with the absence of muscle tone disorders at all. The use of syndromic acupuncture diagnostics in patients with multiple sclerosis led to the discovery of heterogeneity among neurologically identical patients, which made it possible to apply differentiated approaches to their acupuncture and allopathic treatment.

Conclusions. It is expedient to conduct a seminar class "Fundamentals of traditional diagnostics for the use of acupuncture methods" of the educational discipline of reflexology for students in the specialty 227 "Therapy and rehabilitation", which can provide an additional diagnostic approach in the diagnosis of diseases in the work of future physical therapists, occupational therapists.

Bibliography:

1. Свиридова Н., Чуприна Г., Парнікоза Т. [та ін.] Вибрані питання застосування методів рефлексотерапії у лікуванні больових синдромів [Посібник для лікарів-слухачів закладів (факультетів) післядипломної освіти]. К. : ТОВ «Тропеа», 2023. 202 с.
2. Свиридова Н., Морозова О., Чуприна Г. [та ін.] Рефлексотерапія: підручник за ред. Н. К. Свиридової, О. Г. Морозової. К. : ТОВ «Тропеа», 2023. Т. 4. 220 с.
3. Chinese acupuncture and moxibustion. Beijing: Foreign languages press, 1987. 554 p.
4. Chinese acupuncture and moxibustion. Sanghai: Publishing house of Sanghai University of TCM, 2002. 371 p.
5. Complementary and alternative medicine in multiple sclerosis. Report of the Guideline Development Subcommittee of the American Academy of Neurology: evidence-based guideline / V. Yadav, C. Bever, J. Bowen [et al.]. New York : American Academy of Neurology, 2013. 46 p.
6. Kurtzke J. F. Rating neurologic impairment in multiple sclerosis: an expanded disability status scale (EDSS). *Neurology*. 1983. Vol. 33, № 11. P. 1444–1452.
7. Multiple sclerosis rehabilitation. From impairment to participation. / M. Finlayson [et al.]; eds. M. Finlayson. London, New York : CRC Press, 2013. 560 p.
8. Physiotherapy rehabilitation for people with progressive multiple sclerosis: a systematic review/ E. Campbell, E. H. Coulter, P. G. Mattison [et al.]. *Arch. of phys. med. and rehabil.* 2016. Vol. 97. P. 141–151.
9. Symptomatic therapy in multiple sclerosis: a review for a multimodal approach in clinical practice / J. C. Correia de Sa, L. Airas, E. Bartholome [et al.]. *Ther. adv. neurol. disord.* 2011. № 4. P. 139–168.
10. Use of complementary and alternative medicine among people with multiple sclerosis in the nordic countries [Електронний ресурс] / L. Skovgaard, P. H. Nicolajsen, E. Pedersen [et al.]. *Hindawi publish. corp. autoim. diseases*. Vol. 2012. P. 1–13. URL: <https://www.hindawi.com/journals/ad/2012/841085/>
11. Use of therapies other than disease-modifying agents, including complementary and alternative medicine, by patients with multiple sclerosis: a survey study / S. S. Stoll, C. Nieves, D. S. Tabby [et al.]. *Journ. of the Amer. osteopat. associat.* 2012. Vol. 112, № 1. P. 22–28.

References:

1. Svyrydova N., Chupryna G., Parnikoza T. et al. (2023). Vybrani pytannya zastosuvannya metodiv refleksoterapii u likuvanni bolovykh syndromiv [Selected issues of the application of reflexology methods in the treatment of pain syndromes: guide for doctors-students of institutions of postgraduate education]. Kyiv : TOV TROPEA, 202 p. [in Ukrainian].
2. Svyrydova N., Morozova O., Chupryna G. M. et al. (2023). Refleksoterapiya: pidruchnyk [Reflexotherapy: textbook]. Kyiv : TOV TROPEA, V. 4, 220 p. [in Ukrainian].
3. Chinese acupuncture and moxibustion (1987). Beijing: Foreign languages press, 554 p.
4. Chinese acupuncture and moxibustion (2002). Sanghai: Publishing house of Sanghai University of TCM , 371 p.
5. Complementary and alternative medicine in multiple sclerosis. Report of the Guideline Development Subcommittee of the American Academy of Neurology: evidence-based guideline (2013). / V. Yadav, C. Bever, J. Bowen [et al.]. New York: American Academy of Neurology, 46 p.
6. Kurtzke J. F. (1983). Rating neurologic impairment in multiple sclerosis: an expanded disability status scale (EDSS) / J. F. Kurtzke // *Neurology*. 1983. Vol. 33, № 11. P. 1444–1452.
7. Multiple sclerosis rehabilitation. From impairment to participation (2013). / M. Finlayson [et al.]; eds. M. Finlayson. London, New York: CRC Press, 560 p.
8. Physiotherapy rehabilitation for people with progressive multiple sclerosis: a systematic review (2016). / E. Campbell, E. H. Coulter, P. G. Mattison [et al.] // *Arch. of phys. med. and rehabil.* Vol. 97. P. 141–151.
9. Symptomatic therapy in multiple sclerosis: a review for a multimodal approach in clinical practice (2011) / J. C. Correia de Sa, L. Airas, E. Bartholome [et al.] // *Ther. adv. neurol. disord.* № 4. P. 139–168.
10. Use of complementary and alternative medicine among people with multiple sclerosis in the nordic countries [Electronic resource] / L. Skovgaard, P. H. Nicolajsen, E. Pedersen [et al.] // *Hindawi publish. corp. autoim. Diseases* (2012). P. 1–13. Retrieved from [//www.hindawi.com/journals/ad/2012/841085/](https://www.hindawi.com/journals/ad/2012/841085/)
11. Use of therapies other than disease-modifying agents, including complementary and alternative medicine, by patients with multiple sclerosis: a survey study (2012). / S. S. Stoll, C. Nieves, D. S. Tabby [et al.] // *Journ. of the Amer. osteopat. associat.* Vol. 112, № 1. P. 22–28.